

- Економічне зростання поступово відновлюється і становить 2.3% за 2016 рік, що частково було забезпечено рекордним врожаєм, який зумовив ріст економіки на 4.8% у четвертому кварталі.
- Рівень бідності, який значно збільшився у 2015 році, почав скорочуватись минулого року за рахунок вповільнення інфляції та відновлення економічного зростання.
- Дефіцит бюджету розширеного уряду знову зріс у 2016 році через скорочення надходження від єдиних соціальних внесків (ЄСВ), фіскальні ризики залишаються значними і у 2017 році через підвищення мінімальної заробітної плати. Необхідність зниження рівня державного боргу вимагає системної бюджетної консолідації, яка б ґрунтувалась на структурних реформах.
- Очікується, що у 2017 році економіка зросте на помірні 2% через значні виклики як з боку зовнішніх ринків, так і через внутрішні проблеми, пов'язані із торгівельною блокадою невідконтрольних територій Донецького регіону. Реформи, направлені на підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоздатності української економіки, необхідні для того, щоб забезпечити прискорення економічного зростання до 4% у середньостроковій перспективі.

Поточні тенденції

Економіка України зросла на 2.3% у 2016 році, серед іншого, за рахунок високого врожаю, який зумовив прискорення економічного зростання до 4.8% у четвертому кварталі. Рішучі реформи, проведені у 2014 та 2015 роках, допомогли стабілізувати економіку та покращити інвестиційні настрої. В результаті, зростання ВВП склало 2.3% у 2016 році, що, однак, все ще залишається помірним порівняно із 16% кумулятивного падіння протягом попередніх років. Хоча, економічне зростання й прискорилося до 4.8% у річному вимірі у четвертому кварталі, його основною рушійною силою був рекордний врожай - додана вартість у сільському господарстві збільшилась на 6.0% за результатами року, а в четвертому кварталі становила 18.4%. Інші основні сектори також продемонстрували зростання, хоча й не таке значне: додана вартість у промисловості зросла на 3.6%, у будівництві - на 16.3%, у торгівлі - на 4.0% та на 3.0% - у транспорті. Отже, повільніші темпи загального зростання економіки стали наслідком все ще негативної динаміки у секторі послуг, включно з освітою, охороною здоров'я та фінансовим сектором. Факторами стримування також залишалися слабкий зовнішній попит та конфлікт на сході країни. З іншого боку, зростання валового нагромадження основного капіталу, яке перевищило 20%, стало головним позитивним сюрпризом у 2016 році, оскільки воно стосувалося переважно збільшення інвестицій у виробниче обладнання та устаткування, що вказувало на покращення інвестиційних настроїв. Таке позавлення інвестиційної активності могло бути наслідком того, що багато важливих реформ почали впроваджуватись останнім часом, тому подальше прискорення процесу реформування економіки є необхідною умовою покращення інвестиційних настроїв та запорукою сталого відновлення економіки.

Рисунок 1: Динаміка ВВП, % рік до року

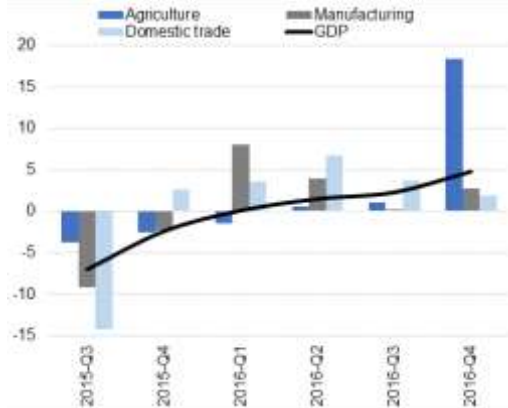

Рисунок 2: Рівні бідності, % до загалу

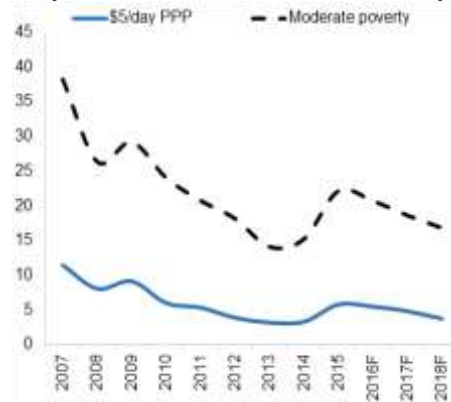
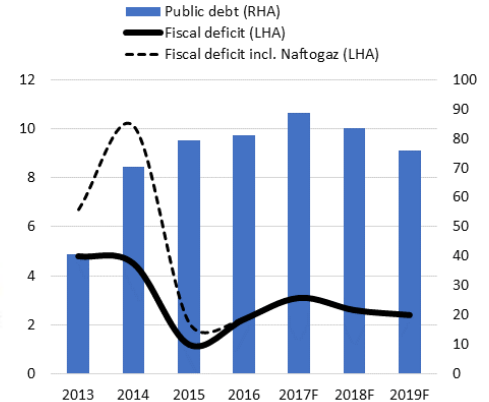

Рисунок 3: Дефіцит бюджету та державний борг, % ВВП

Після значного підвищення торік, рівень бідності почав скорочуватись у 2016 році. Доходи населення суттєво скоротилися у 2015 році через глибоку економічну рецесію і високу інфляцію. Помірна бідність (розраховується Світовим банком за національною методологією) зросла з 15% у 2014 р. до 22% у 2015, тоді як рівень бідності, що передбачає витрати менше ніж 5 доларів на день за паритетом купівельної спроможності у 2005р. зріс з 3.3 відсотків у 2014 році до 5.8 відсотків у 2015. У 2016 році реальні доходи населення підвищились за рахунок сповільнення зростання споживчих цін та відновлення економічного зростання. Інфляція скоротилась із 43.3% наприкінці 2015 року до 12.4% - у 2016 році, за рахунок стабілізації ситуації на валютному ринку та поміркованої монетарної політики, тоді як зростання реальної заробітної плати становило 11.6% у річному співставленні у грудні 2016. Однак, ситуація на ринку праці залишається складною, а рівень безробіття зріс з 9.1% у 2015 році до 9.3% у 2016.

Дефіцит бюджету розширеного уряду знову зріс у 2016 році через скорочення надходження ЄСВ, однак дефіцит виявився меншим, ніж очікувалось, за рахунок зростання інших податкових надходжень та контролю за видатками. Дефіцит бюджету розширеного уряду зріс з 1.2% ВВП у 2015 році до 2.2% у 2016 році, що однак є нижчим показником, ніж очікувалось. Реальне скорочення доходів становило 11%, що переважно пояснюється очікуваним скороченням надходжень від ЄСВ після зниження ставки оподаткування. Вони скоротилися з 9.6% ВВП у 2015 році до 5.5% у 2016, що значно нижче, ніж видатки на пенсії, які становлять 10.8% ВВП. Це призвело до утворення дефіциту пенсійного фонду на рівні близько 5% ВВП, що наразі є одним з основних фіскальних ризиків. З другого боку, інші податкові надходження перевищили очікування завдяки зростанню економічної активності у 2016 році. Так, надходження від податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств зросли на 7.6%, 13.1% та 25.7% відповідно у реальному вимірі. Крім того, у 2016 році уряд продовжив жорсткий контроль за видатковою частиною бюджету. Реальне скорочення видатків на пенсії становило 21.8% рік до року, через обмежену індексацію (та передоплату січневих пенсій 2016 року у грудні 2015). Видатки на товари та послуги скоротилися на 9% у реальному вимірі. Натомість, реальне зростання було зафіксоване у розрізі

капітальних видатків (за рахунок зростання ліквідності місцевих бюджетів внаслідок децентралізації) та видатків на соціальний захист (через збільшення охоплення програми житлово-комунальної субсидії). Дефіцит НАК «Нафтогаз» скоротився торік до нуля порівняно з 1% у 2015. Державний прямий та гарантований борг зріс до 81% ВВП, переважно через рекапіталізацію ПриватБанку у грудні 2016 року.

Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу зріс до 3.8% у 2016 році через збільшення імпорту інвестиційних товарів. Попри скорочення імпорту газу та інших мінеральних продуктів, дефіцит торгівлі товарами розширився у 2016 році через зростання імпорту проміжних та інвестиційних товарів. Однак, зростання прямих іноземних інвестицій (яке переважно пов'язане зі збільшенням капіталу банків) було достатнім, щоб перекрити дефіцит поточного рахунку. Міжнародні резерви зросли до 15.5 млрд. доларів (що є еквівалентом 3.4 місяців імпорту).

Середньострокова перспектива

Прогноз зростання економіки залишається помірним через значні зовнішні та внутрішні виклики, однак прискорення реформ може допомогти забезпечити вищі темпи зростання у майбутньому. Процес впровадження реформ залишається повільним в умовах складного політичного середовища. На додачу, конфлікт на сході України загострився з кінця січня 2017 року. Припинення торгівлі з невідконтрольними територіями Донецького регіону матиме негативний вплив на два такі важливі сектори, як металургія та виробництво електроенергії. З іншого боку, окреслився певний прогрес у низці ключових реформ. Позитивний вплив на відновлення економіки також матиме підвищення цін на сировинні товари на зовнішніх ринках та, відповідно, покращення умов торгівлі. Очікуване зростання економіки становить 2% у 2017 році та 3.5% у 2018. Цей прогноз базується на припущенні, що торговельна блокада не буде припинена до кінця року, а це, своєю чергою, передбачає відповідне скорочення експорту металургійної продукції (що лише частково буде компенсовано більшим експортом залізної руди), труднощі з виробництвом електроенергії та необхідність диверсифікувати джерела постачання вугілля. Прискорення економічного зростання до 4% та вище вимагатиме рішучих дій у напрямку політично складних реформ, направлених на вирішення довготривалих структурних проблем. Реформи, спрямовані на підвищення конкурентоздатності реального сектору разом із реальною девальвацією, яка спостерігалась протягом останніх років, мають сприяти зростанню експорту, тоді як реформи, направлені на створення додаткового фіскального простору, мають допомогти підвищити державні інвестиції, а реформи у банківському секторі повинні поступово відновити кредитування. Ризики цього прогнозу є значними і включають подальшу ескалацію конфлікту, погіршення кон'юнктури на зовнішніх ринках та зволікання із реформами.

Виклики в бюджетній сфері також залишатимуться значними та потребуватимуть системної фіскальної консолідації, підкріпленої ґрунтовними структурними реформами. Незважаючи на суттєве скорочення бюджетних дисбалансів протягом останніх двох років, фіскальні ризики залишаються високими у середньостроковій перспективі. У 2017 році очікується збільшення дефіциту бюджету розширеного уряду на до 3.1% ВВП через збільшення мінімальних заробітних плат та великий дефіцит пенсійного фонду. В результаті державний та гарантований борг зросте майже до 89% ВВП. Задля збереження макроекономічної стабільності та забезпечення поступового зниження боргового навантаження, бюджетна політика має забезпечити зниження дефіциту до рівня, що не перевищує 2% ВВП у 2020 році. Досягнення такого рівня дефіциту вимагає системної фіскальної консолідації, підкріпленої ґрунтовними структурними реформами у сфері податкового адміністрування, розширення податкової бази, реформування системи пенсійного та соціального забезпечення. Крім того, реформи потрібні для того, щоб підвищити ефективність видатків на охорону здоров'я та освіту. Без комплексного підходу до реформ у бюджетній сфері, Україна і надалі буде заручником необхідності збільшувати ставки податків і скорочувати видатки та збільшувати запозичення на внутрішньому ринку, що загрожуватиме її борговій стабільності та зменшуватиме потенціал зростання.

Ризики для платіжного балансу теж залишаються значними. Можливе скорочення експорту сталі та збільшення імпорту вугілля може призвести до зростання дефіциту поточного рахунку до 4.1% ВВП у 2017. Україна і надалі потребуватиме додаткового зовнішнього фінансування для того, щоб перекрити чисте повернення зовнішніх позик реальним сектором, яке оцінюється приблизно у 7 млрд. доларів щороку протягом 2017-2019. Тому, продовження співпраці з МВФ та іншими міжнародними кредиторами залишатиметься важливим для відновлення міжнародних резервів та зростання довіри інвесторів.

Таблиця 1: Основні макроекономічні показники

	2012	2013	2014	2015	2016	2017П	2018П	2019П
Номінальний ВВП, млрд. грн.	1,405	1,465	1,587	1,980	2,383	2,735	3,085	3,450
Реальний ВВП, зміна у %	0.2	0.0	-6.6	-9.8	2.3	2.0	3.5	4.0
Споживання, зміна у %	7.4	5.2	-6.2	-15.9	1.4	3.1	2.8	3.3
ВНОК, зміна у %	5.0	-8.4	-24.0	-9.2	20.1	15.4	7.9	7.7
Експорт, зміна у %	-5.6	-8.1	-14.2	-13.2	-1.6	1.6	3.0	5.0
Імпорт, зміна у %	3.8	-3.5	-22.1	-17.9	8.4	1.7	1.6	6.7
Дефлятор ВВП, зміна у %	8.1	3.1	14.8	38.4	17.1	12.5	9.0	7.5
ІСЦ, зміна у % на кінець пер.	-0.2	0.5	24.9	43.3	12.4	10.2	7.0	6.0
Баланс рах. поточ. опер., % ВВП	-8.2	-9.2	-3.5	-0.2	-3.8	-4.1	-3.0	-3.3
Зовнішній борг, % ВВП	76.6	78.6	97.6	131.5	129.6	131.6	125.4	107.5
Бюджетні доходи, % ВВП	44.5	43.6	40.3	42.1	38.4	38.8	38.9	39.0
Бюджетні видатки, % ВВП	48.9	48.4	44.8	43.2	40.6	41.9	41.5	41.4
Баланс бюджету розширеного уряду, % ВВП	-4.5	-4.8	-4.5	-1.2	-2.2	-3.1	-2.6	-2.4
Баланс бюджету розширеного уряду та Нафтогазу, % ВВП	-5.4	-6.7	-10.1	-2.1	-2.3	-3.1	-2.6	-2.4
Державний і гарант. борг, % ВВП	36.6	40.6	70.3	79.4	81.2	88.8	83.5	75.9

Джерело: дані українських органів влади, прогнози Світового банку

Контактна інформація: Фарук Кхан (fkhan5@worldbank.org), Карліс Смітс (ksmits@worldbank.org) та
Анастасія Головач (agolovach@worldbank.org),
(380 44) 490 66 71 www.worldbank.org/ua